

30. ročník matematické olympiády

Prejav predsedu ÚV MO prof. dr. J. Moravčíka, CSc.
na slávnostnom otvorení celoštátneho kola
jubilejného 30. ročníka MO

In: Jozef Moravčík (editor); Leo Boček (editor); Lev Bukovský
(editor); Antonín Vrba (editor); František Zítek (editor): 30.

Terms of use
Ročník matematické olympiády. Školní rok 1980-1981. 22.
mezinárodní matematická olympiáda. (Slovak). Praha: Státní
pedagogické nakladatelství, 1983. pp. 15–24.

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences

provides access to digitized documents strictly for personal use.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/404740>

Each copy of any part of this document must contain these

Terms of use.

This document has been digitized, optimized for
electronic delivery and stamped with digital
signature within the project *DML-CZ: The Czech
Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

PREĽAV PREDSEDU ÚV MO
PROF. DR. Ľ. MORAVČÍKA, CSc.
NA SLÁVNOSTNOM OTVORENÍ
CELOŠTÁTNEHO KOLA
ĽUBILEĽNÉHO 30. ROČNÍKA MO

*Vážený súdruh minister, vážení hostia, súdružky, súdruhovia,
milí mladí priatelia!*

Je viac než symbolické, že sa pri otvorení celoštátneho kola jubilejného 30. ročníka matematickej olympiády (MO) stretávame v ovzduší doznievajúcich osláv 36. výročia oslobodenia našej vlasti hrdinskou sovietskou armádou, v dňoch, keď si pripomínáme 60. výročie založenia KSCĽ. Nepochybne bez oboch spomínaných významných udalostí by nebolo ani matematickej olympiády, teda ani jej tohtoročného jubilea. Keď si v tejto slávnostnej chvíli pripomínáme v historických priestoroch staroslávneho Karolína jej tridsaťročnú existenciu, dovoľte mi podotknúť, že tradícia matematických súťaží pre žiakov stredných škôl na území nášho štátu, z ktorej MO vyrástla, je oveľa staršia a súvisí s činnosťou Jednoty československých matematikov a fyzikov, ktorá vznikla roku 1862 a od roku 1870 začala vo svojich časopisoch uverejňovať matematické a fyzikálne úlohy pre stredoškôľakov, za riešenie ktorých sa udeľovali odmeny. Čitateľská súťaž v riešení úloh na stránkach časopisov Jednoty pomohla získať pre matematiku celý rad neskorších vynikajúcich matematikov, fyzikov a popredných odborníkov v iných oblastiach ľudskej činnosti. I medzi dneš-

nými akademikmi ČSAV sa nájdu takí, ktorí s hrdosťou spomínajú na vavríny získané v súťažiach Rozhľadov matematicko-fyzikálnych, ktoré i dnes uverejňujú úlohy na riešenie pre svojich stredoškolských čitateľov.

Potreby budovania socialistickej spoločnosti po historickom víťazstve, ktoré dosiahol náš ľud pod vedením KSČ vo Februári 1948, obrovský pokrok vo všetkých odboroch vedeckého poznania, ktorý signalizoval nastupujúcu vedeckotechnickú revolúciu, vyžadovali väčšie množstvo pracovníkov s kvalitným matematickým vzdelaním. Bolo treba rýchle vyškoliť nové matematické kádre, prebudovať zastaralé technické vzdelanie a vybudovať vedecké pracoviská a ústavy. Z toho vyplynula potreba získať predovšetkým študentov stredných škôl pre hlbšie štúdium matematiky a k tomu už čitateľská súťaž určená relatívne úzkemu okruhu čitateľov nepostačovala. Bolo preto viac-menej zákonité, že už v školskom roku 1949/50 sa organizovala matematická súťaž pre žiakov stredných škôl vo vtedajšom Olomouckom a Ostravskom kraji. O rok neskôr pripravovali podobnú súťaž niektoré slovenské kraje. Tieto podujatia a najmä dobré skúsenosti s podobnými súťažami v niektorých oblastiach ZSSR, v Poľsku a v Bulharsku, kde sa tieto súťaže nazývali matematickými olympiádami, boli bezprostredným popudom pre návrh akademika Eduarda Čecha, aby sa aj v Československu poriadala celoštátna matematická súťaž pre žiakov stredných škôl pod názvom matematická olympiáda. Pod jeho vedením vznikol 12. 9. 1951 prípravný výbor MO, ktorý pripravil návrh organizačného poriadku súťaže a predložil ho vtedajšiemu ministerstvu školstva, vied a umení. Toto ho s pochopením akceptovalo a pre školský rok 1951/52 vyhlásilo prvý ročník súťaže.

Jej prvý organizačný poriadok poukazuje predovšetkým na praktický a výchovný význam matematiky pre našu mládež a oceňuje súťaž z hľadiska sústavného zvyšovania úrovne vyučovania matematiky, fyziky a technických vied. MO sa kládlo za úlohu slúžiť vyhľadávaniu a včasnému podchytávaniu mladých talentovaných študentov a zabezpečovaniu sústavnej starostlivosti o prípravu budúcich vedúcich technických kádrov nášho hospodárskeho života.

Po pravde treba konštatovať, že začiatky MO boli skromné. V prvom ročníku sa jej v dvoch kategóriách zúčastnilo celkom 1013 riešiteľov zo 139 stredných škôl, z ktorých bolo v prvom kole len 166 úspešných. Počty účastníkov súťaže i úspešných riešiteľov však pomerne rýchle rástli. Postupne sa menila organizácia súťaže, vzrástol počet kategórií, upravovali sa súťažné podmienky. Pôvodne bola súťaž určená len pre žiakov stredných škôl, ale od 3. ročníka v roku 1953 pribudla kategória určená pre žiakov s povinnou školskou dochádzkou, v ktorej súťažia žiaci najvyšších ročníkov základných škôl. Cieľom súťaže v tejto kategórii má byť predovšetkým vzbudzovanie a rozvíjanie záujmu žiakov o matematiku a vhodný spôsob ich vedenia k samostatnej práci. S tým súvisí skutočnosť, že táto kategória súťaže má predovšetkým propagačný charakter a pomerne veľký počet riešiteľov. Za doterajších 28 rokov jej trvania sa jej zúčastnilo v školskom kole viac než 220 tisíc žiakov. V posledných rokoch je to každoročne okolo 15 tisíc účastníkov.

V kategóriách určených pre žiakov stredných škôl ráta súťaž s hlbším záujmom a nadaním pre matematiku a zúčastňuje sa jej menší počet žiakov. Pre porovnanie mi dovoľte spomenúť, že v predchádzajúcom ročníku sa školského kola zúčastnilo 4245 stredoškôľakov, z ktorých 3456 splnilo podmienky pre

postup do krajského kola. V krajskom kole bolo úspešných 574 riešiteľov zo stredných škôl. Toto malé porovnanie názorne ukazuje, že za 30 rokov svojej existencie MO zmohutnela nielen kvantitatívne, ale najmä kvalitatívne. Inšpirovala vznik nových foriem a metód, ktoré sa v práci s talentami osvedčili. Spočiatku to boli pracovné prednášky či semináre v rámci krúžkov riešiteľov MO na školách, ku ktorým čoskoro pribudli krajské a neskôr tiež celoštátne sústredenia riešiteľov MO organizované pod odborným dohľadom JČSMF. Počas prvých 10 ročníkov súťaže boli jedinou študijnou literatúrou pre riešiteľov MO ročenky jednotlivých ročníkov súťaže vydávané ÚV MO v SPN, ktoré obsahujú všetky úlohy príslušného ročníka s riešeniami. Od roku 1961 začal ÚV MO vydávať v mládežníckom nakladateľstve Mladá fronta edíciu Škola mladých matematikov, v ktorej doteraz vyšlo 47 zväzkov, viaceré z nich v niekoľkých vydaniach. Okrem toho v SPN vyšli 3 zbierky vybraných riešených úloh z jednotlivých kategórií našej súťaže.

Za 30 rokov svojho trvania podnietila MO rozhodnutie tisícok mladých ľudí k štúdiu matematiky, fyziky a technických odborov. Z nich mnohí sú už dnes poprednými odborníkmi, vedeckými pracovníkmi, vysokoškolskými učiteľmi a nechýbajú medzi nimi ani doktori fyzikálno-matematických či technických vied. Zastávajú významné miesta v rôznych oblastiach nášho národného hospodárstva či ako učelia základných a stredných škôl pripravujú svojich nasledovníkov. Môžeme preto oprávnene konštatovať, že MO úspešne plní úlohy, ktoré dostala do vienka pri svojom vzniku, že zaujala pevné miesto v našom výchovnovzdelávacom systéme. Mohlo sa tak stať však len vďaka obetavej a nezištnej práci desiatok a stoviek učiteľov matematiky zo základných a stredných

škôl, dobrovoľných pracovníkov z vysokých škôl a výskumných pracovísk, ktorí nehľadiac na voľný čas venovali svoje sily a schopnosti práci s talentami. Nie je tu možné vymenovať všetkých nielen pre krátkosť času, ale najmä pre anonymitu mnohých z nich, pretože sú bezmennými hrdinami obetavej pedagogickej práce. Všetci bez výnimky si však zaslúžia našu úctu a poďakovanie. Viacerým z nich sa ho dostane z rúk najpovolanejších, keď prevezmú ďakovný list súdruha ministra. Dovoľte mi však spomenúť aspoň niekoľkých z tých, ktorým už takýmto spôsobom poďakovať nemožno, pretože ich niet medzi nami. Je to na prvom mieste s. Rudolf Zelinka, ktorý od vzniku MO po 14 rokov až do svojej náhlej smrti v máji 1965 vykonával náročnú funkciu tajomníka ÚV MO a bol doslova dušou olympiády. Ďalej spomeňme na prof. dr. Františka Vyčichla, prvého predsedu ÚV MO, akademika Jura Hronca, ktorý od prvého ročníka až do svojej smrti v decembri 1959 zastával funkciu podpredsedu ÚV MO a ktorého 100. výročie narodenia si pripomenieme 17. mája t.r., dlhoročných členov ÚV MO prof. dr. Karla Hrušu, Františka Hradeckého, Františka Veselého, Františka Vejsadu i Petra Fabingera, ktorý 4 roky pracoval ako tajomník ÚV MO.

Stovky, ba tisícky známych i menej známych učiteľov sa za 30 rokov existencie MO zanietene venovali a venujú popri svojich základných povinnostiach vyhľadávaniu a cielavedomému odbornému vedeniu talentov. Často možno doslovne hovoriť o odovzdávaní štafety, keď bývalí olympionici s rovnakým zápalom ako ich niekdajší učitelia sa zapájajú do práce s talentami - so svojimi nasledovníkmi. Keď už v súvislosti s MO hovoríme o učiteľoch, nemožno nespomenúť, že inštruktáže a školenia učiteľov matematiky základných a stredných

škôl, ktorí vedú MO na školách, mali a majú pozitívny vplyv na ich metodickú a odbornú úroveň a tým nepriamo vplývajú na kvalitnejšie plnenie výchovnovzdelávacích úloh školy vo vyučovaní matematiky. Nemalou mierou k tomu prispievajú tiež metodické materiály, tzv. komentáre k úlohám I. kola, ktoré začal ÚV MO spracovávať z iniciatívy svojho dlhoročného predsedu doc. Jana Vyšína, CSc., ktorý bol tiež po niekoľko rokov sám ich jediným autorom.

Jedným z podujatí, ktoré sa osvedčili pri práci s talentami, je tzv. korešpondenčný seminár. Zúčastňuje sa ho ročne 30—40 vybraných úspešných riešiteľov MO z celej ČSSR. Koná sa každoročne od škol. roku 1974/75 a zvlášť v posledných rokoch zaznamenal výrazný kvalitatívny rozmach. Je potešiteľné, že táto forma práce s talentami našla značný ohlas tiež v krajoch a v kombinácii so zaujímavou organizovanými sústredzeniami priniesla najmä vo Východoslovenskom kraji v posledných 2—3 rokoch výrazné úspechy v MO. Ťažisko práce s celoštátnym korešpondenčným seminárom spočíva na pracovníkoch MÚ ČSAV, ktorý od vzniku MO vytvára pre súťaž nenahraditeľné odborné i technické predpoklady.

Na našu MO, ako aj na starostlivosť o matematické talenty v ČSSR, má nesporne vplyv aj medzinárodná matematická olympiáda, ktorá vznikla pred 22 rokmi z iniciatívy rumunských matematikov. ČSSR patrila k jej zakladateľom a naše družstvo nechýbalo na žiadnej z doteraz uskutočnených 21 MMO. Poslednej z nich pred 2 rokmi v Londýne sa zúčastnilo 166 žiakov z 23 krajín. Významný úspech na nej dosiahol najmladší člen nášho družstva Jan Nekovář, keď sa zaradil do štvorice riešiteľov, ktorí absolvovali súťaž bez straty bodu, čím získal po 11 rokoch pre ČSSR opäť prvú cenu. Celkom

na doterajších MMO získali naši žiaci 6 prvých, 18 druhých a 49 tretích cien a 4 špeciálne ceny za originalitu riešení súťažných úloh. I keď výsledky dosiahnuté na MMO nemožno preceňovať, dávajú do určitej miery možnosť porovnávať úroveň vyučovania matematiky a starostlivosti, ktorá sa venuje matematickým talentom v jednotlivých krajinách.

Poznatky z MMO prispeli o.i. k vzniku internátnych matematických tried zriadených pred 7 rokmi na 4 gymnáziách v ČSSR, ku ktorým v tomto školskom roku pribudlo ďalšie. Tým sa vytvorili nebývalé podmienky pre rozvoj matematických talentov pod odborným vedením.

Jubilejný 30. ročník súťaže, ktorý týmto celoštátnym kolom kategórie A vlastne uzatvárame, sa stal príležitosťou na zamyslenie nielen nad úspechmi, ktoré MO zaznamenala, ale aj nad cestami k ešte lepším výsledkom. Na odporúčanie ÚV MO dochádza od budúceho - 31. ročníka - k niektorým zmenám v koncepcii organizovania školského kola súťaže. Vo všetkých kategóriách boli zrušené tzv. prípravné úlohy, ktorých riešenie nebolo povinné, v dôsledku čoho im učitelia ani riešitelia nevenovali potrebnú pozornosť. Namiesto toho sa zavádza vo všetkých 3 stredoškolských kategóriách na záver školského kola klauzúrna súťaž, ktorá bude v rovnaký deň vo všetkých stredných školách v ČSSR pre príslušnú kategóriu a do krajského kola budú môcť postúpiť len tí, ktorí ju úspešne absolvujú. Očakávame, že táto zmena prispeje k zlepšeniu prípravy riešiteľov na súťaž a k tomu, že ňou budú podstatne viac žiť stredné školy a ich metodické komisie matematiky, než tomu bolo doteraz. Ďalším prínosom nepochybne bude vyššia úroveň účastníkov krajských kôl súťaže, hoci bude pravdepodobne treba aspoň spočiatku rátať s poklesom ich počtu.

V kategórii Z na základných školách sa zatiaľ so zavedením klauzúrnej súťaže na úrovni školy nepočíta, ale odovzdávanie riešení školského kola sa rozdeľuje na dve časti, aby sa učitelia i žiaci práci v MO venovali rovnomernejšie a systematickejšie.

Zásadnú zmenu by malo priniesť uskutočnenie odporúčania, aby sa postupne zaviedla matematická olympiáda pre žiakov škôl od 5. ročníka v nadväznosti na realizáciu novej koncepcie vyučovania matematiky. ÚV MO pri predkladaní tohto návrhu ministerstvám školstva sledoval cieľ včasnšieho objavenia žiakov matematicky nadaných, aby ich talent bolo možné už na základnej škole podchytiť a cieľavedome rozvíjať.

Vedeckotechnický pokrok, ktorý je neodmysliteľnou podmienkou ďalšieho upevňovania rozvinutej socialistickej spoločnosti potrebuje stále viac žiakov a študentov s dobrým vzťahom k matematike, s vysokou úrovňou vedomostí a schopnosťou tvorivo ich využívať. Tomu chce stále účinnejšie napomáhať aj MO a vyššie spomenuté zmeny v jej koncepcii by mohli prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa. ÚV MO očakáva, že v tomto svojom úsilí nájde na stredných i základných školách ako aj v orgánoch školskej správy dostatok pochopenia a ochoty k spolupráci.

Vážené súdružky, súdruhovia!

Pokúsil som sa v tejto slávnostnej chvíli aspoň na niekoľkých faktoch ukázať, že jubilujúca MO si vydobyla svojimi výsledkami v oblasti práce s matematicky nadanými žiakmi pevné miesto v našej výchovnovzdelávacej sústave a nemalou mierou prispieva v oblasti vyučovania matematiky k realizácii Projektu jej ďalšieho rozvoja ako aj naznačiť niektoré

aktuálne otázky, ktoré úzko súvisia s ďalším kvalitatívnym rozvojom MO.

Zišli sme sa tu z príležitosti otvorenia celoštátneho kola jej jubilejného ročníka, ktoré sa práve vďaka tomuto jubileu koná po dvadsiatich rokoch opäť v hlavnom meste nášho štátu. Žiada sa pripomenúť, že v prvých 10 ročníkoch súťaže bola Praha každoročne dejiskom jej celoštátneho kola. V nasledujúcich rokoch sa však v organizácii tohto celoštátneho podujatia postupne vystriedali už všetky kraje republiky, viaceré z nich niekoľkokrát. Starostlivá príprava, program podujatia i všetko, s čím sme sa až doteraz po príchode do Prahy stretli, svedčia o tom, že vďaka vzácnemu pochopeniu predstaviteľov stranických i štátnych orgánov sa podarilo organizačnému výboru celoštátneho kola vytvoriť optimálne podmienky pre súťaž 80 žiakov vybraných zo 136 úspešných riešiteľov krajského kola kategórie A i pre dvojdenné rokovanie ÚV MO, ktorý sa bude zaoberať zhodnotením jubilejného ročníka súťaže i aktuálnymi otázkami jej ďalšieho rozvoja.

Záverom mi dovoľte poďakovať menom ÚV MO organizátorom celoštátneho kola za jeho starostlivú prípravu a predstaviteľom stranických a štátnych orgánov, ktoré im vychádzali v ústrety za poskytnutú pomoc. Veľmi rád využívam túto vzácnu príležitosť taktiež k tomu, aby som menom ÚV MO poďakoval osobitne s. ministrovi doc. Vondruškovi za pozornosť, ktorú venuje matematike i MO. Ďakujem pracovníkom oboch ministerstiev školstva za pochopenie pre potreby súťaže. Naše poďakovanie za cennú spoluprácu pri organizovaní doterajších ročníkov MO patrí tiež JČSMF a JSMF, MÚ ČSAV v Prahe i ÚV SZM. Neobávam sa vysloviť pre-

svedčenie, že táto spolupráca sa bude ďalej prehľbovať a rozvíjať na prospech starostlivosti o rozvoj matematických talentov, pre ďalší rozkvet našej drahej socialistickej vlasti.